

Teatre lliure

© Sergio Parra

© Sergio Parra

juicio a una zorra

autoria i direcció **Miguel del Arco**

direcció musical **Arnau Vilà**

Teatre Lliure Gràcia - del 28 de novembre al 16 de desembre

Juicio a una zorra

autoria i direcció **Miguel del Arco**

direcció musical **Arnau Vilà**

intèrpret **Carmen Machi**

música **Arnau Vilà** / il·luminació **Juanjo Llorens** / so **Sandra Vicente (Studio 340)** /

perruqueria **Sara Álvarez** / producció executiva **Aitor Tejada**

i els equips del **Teatre Lliure**

coproducció **Kamikaze producciones** i **Mamáfloriana**

espectacle en castellà

durada **1h. sense pausa**

9/12 col·loqui amb l'equip artístic després de la funció

sala adaptada / sistema d'anell magnètic per a persones amb discapacitat auditiva

horaris: de dimarts a divendres a les 20:30h.
 el dissabte a les 21h.
 el diumenge a les 18h.

preus: 30,25€ / 21,30€ (dimecres, dia de l'espectador) / 25,75€ (amb descompte,
 excepte el dia de l'espectador)

Carmen Machi interpreta Helena de Troia. La dona a qui s'acusa d'haver desencadenat la guerra antiga més famosa, però *"qui es pot creure que tot aquell desplegament era per mi?"*.

En aquest muntatge teatral, ideat per encàrrec pel Festival de Mérida 2011, Miguel del Arco recull un nou punt de vista del mite: el de la protagonista. Helena de Troia (Carmen Machi) reivindica el seu paper a la història, una història que sempre l'ha fet culpable, des que la va explicar Homer fins que la va parodiar Offenbach. Com diu del Arco: *"Una de les dones més famoses i, possiblement, una de les més menyspreades que reclama el dret a triar les paraules que conformen la seva història"*

"Qui s'aferra a un plaer aniquila vida alada; però qui besa el plaer al vol, viu a l'aurora de l'eternitat".

William Blake, *Eternitat*

Diuen que el filòsof Gòrgies, especialitzat en retòrica, anava als llocs públics on desenvolupava arguments que recolzaven una tesi determinada per vèncer els defensors de la tesi contrària amb el poder de la seva oratòria. Un cop derrotats, tornava a començar, aquesta vegada defensant la tesi contrària, i esgrimia paraules fins que vencia un cop més els seus opositors. Potser només per fer una nova ostentació de la seva retòrica brillant va triar la figura controvertida d'Helena de Troia per escriure el seu famós *Elogi a Helena*. Necessitava un tema que comptés amb l'acord de gairebé tota l'opinió pública: Helena era culpable.

Helena de Troia és, possiblement, una de les dones més vilipendiades de la història. Carrega a les espatlles el pes d'haver desencadenat la guerra més famosa de l'antiguitat. Deu anys va estar assetjada pels grecs la poderosa ciutat de Troia. Un exèrcit com no se n'havia vist mai cap es va mobilitzar per forçar els troians altius a tornar al seu amo legítim la reina d'Esparta, convertida en Helena de Troia des que ella mateixa va decidir abandonar el seu regne, el marit i la filla i seguir Paris, fill de Príam, rei de Troia. Però, com diu ella mateixa:

De veritat que algú amb seny pot pensar que tot aquell desplegament era realment per mi?

Helena és un personatge conegut de sobres. Sabem que li van prometre a Paris a canvi que declarés que Afrodita era la més bonica de les tres deesses en discòrdia, ens han explicat el furor irresistible que va produir que fugís amb Paris, la seva bellesa divina és mítica... Però en tots els episodis apareix com un personatge secundari. Un personatge que desencadena accions de les quals no és mai protagonista. Els poetes de l'antiguitat la van fer servir per exaltar el valor o la virtut dels herois embogits sota l'influx de la seva bellesa perillosa, o per contrastar la situació de les dones a qui la luxúria i l'avarícia d'Helena havia convertit en víctimes. Si alguna vegada algun poeta li va donar veu, va ser per ampliar els motius per maleir-la. La van maleir els grecs i els troians, convençuts d'haver estat arrossegats per culpa seva a una guerra interminable. La van maleir gregues i troianes per ser la causa de la mort dels seus marits i fills. I des de llavors, la va maleir la història com a representació de la dona interessada i infidel.

Shakespeare fa cridar la seva Lucrecia, després que la violi Tarquini, quan ella va davant d'un quadre de la guerra de Troia tot buscant Hècuba per calmar el seu dolor:

*Pobre instrument mut
mostra'm la puta que va provocar aquest escàndol
i que les meves ungles puguin esgarrinxar-li la bellesa.
És el teu ardor luxuriós, oh, Paris, insensat
que va bolcar sobre Troia incendiada
aquest feixuc farcell de furor.
Per què el plaer privat
d'un únic ésser es torna fatalitat de tants?
Que la falta recaigui en l'únic
culpable! Que les ànimes innocents
no atreguin el càstig que el criminal mereix!*

Ni tan sols el gran poeta de l'amor reconeix a Helena una lleu traça del que sempre va defensar per damunt de totes les coses. Helena és una puta, d'una bellesa que fa embogir i el seu "plaerprivat", que no amor, es mereix un càstig criminal.

Helena ens apareix des "d'aquests llimbs imperibles on la col·loca la imaginació dels homes". Un lloc on ha estat condemnada per la història... per com s'ha explicat la història. Condemnada també per ser la filla de Zeus, la seva única filla amb una mortal, i per la seva aproximació insolent a la bellesa divina. I així com Sísif va ser condemnat a carregar eternament una roca pel vessant d'una muntanya, Helena ho va ser al deteriorament etern: "una eternitat de lletjor per expiar les seves culpes". Però ella es revolta en contra de déu. I se sotmet al judici dels homes amb l'únic objectiu de "deixar de ser".

Un judici en el qual sap que ha estat condemnada d'entrada. però l'acumulació de dolor... *i la quantitat de temps lliure que deixa l'eternitat...* la porten a abordar el seu propi procés. però aquesta vegada vol narrar la història amb les seves paraules.

Diu Gòrgies al principi del seu *Elogi*:

La paraula és un sobirà poderós, que amb un cos molt petit i invisible realitza empreses absolutament divines. En efecte, pot eliminar el temor, suprimir la tristesa, infondre alegria, augmentar la compassió. Infondre en l'audiència un estremiment prenyat de temor, una compassió plena de llàgrimes i un enyorament pròxim al dolor, de manera que l'ànima

experimenta per mitjà de la paraula una passió pròpia a causa de la felicitat i l'adversitat en assumptes i persones alienes.

Aquesta vegada serà Helena qui triarà les paraules que donin forma als fets. Helena reivindica la necessitat de revisar qui escriu la història. La seva és la d'una dona enamorada que va prendre una única decisió en tota la seva vida: *seguir l'home que estimava.*

La idea d'aquest espectacle va sorgir després de sentir, nit rere nit, la *Lucrecia* de la Núria Espert anomenar puta a Helena. Sempre la imaginava sobre les altes muralles de Troia, sola entre la multitud, veient com morien els homes, suposadament a causa seva, sense poder fer o dir res al respecte. La imatge del dolor es va multiplicar quan revisant l'*Odissea* vaig llegir el capítol en què Telèmac, fill d'Ulisses, arriba a Esparta en busca d'un pare que encara no ha tornat a casa després de la guerra de Troia. Helena, a qui Menelau ha tornat a arrossegar a Esparta, en veure el dolor del noi per la falta de notícies sobre on és el seu pare, li ofereix una droga que, barrejada amb el vi, desfà el dolor i calma la còlera. *Qui se la beu no vessa llàgrimes durant tot un dia.* Amb quin dolor conviu Helena per necessitar tenir a mà aquesta mena de Prozac clàssic?

Es presenta davant nostre, ara i aquí, una Helena gastada, llenguallarga, trompa com un piano per la necessitat de beure permanentment la droga barrejada amb el vi que va oferir a Telèmac per calmar-se el dolor. Una Helena sense por. Amb aquest valor que proporciona estar de tornada de gairebé tot i no tenir-hi res a perdre. Una Helena convertida en una "ruïna del temps". Una Helena que desafia els homes i desafia déu. Una Helena que reclama l'oblit.

Les fonts han estat moltes: la *Ilíada*, l'*Odissea*, *Les troianes*, *Helena* d'Eurípides... però un cop assumides vaig deixar que la veu d'Helena es fes forta amb la Carmen Machi en la meua imaginació. La Machi és capaç de tot. Té tots els registres coneguts i fins i tot alguns de la seva propietat única i exclusiva. El seu registre còmic s'ha fet sobradament conegut amb la televisió, però potser no tothom coneix el seu registre tràgic, el que és capaç de fer volar les paraules per fer que *l'ànima experimenti una passió pròpia a causa de la felicitat i l'adversitat en assumptes i persones alienes.*

Miguel del Arco

la crítica ha dit:

“Sapigueu que aquesta dona us deixarà clavats a la butaca durant setanta minuts. No, em quedo curt. Carmen Machi t’agafa pel coll des que trepitja l’escenari, et fa pujar al seu costat a les muntanyes russes i no et deixa anar, i el vertigen del viatge et dura fins molt després de tornar a posar els peus a terra, com m’està durant ara a mi quan revisc la funció. El que fa a Juicio a una zorra és art pur, és a dir, vida pura, reconcentrada i exuberant: energia, magnetisme, fascinació. Per si fes falta, voleu més avisos lluminosos que diguin que tenim al davant un monstre actoral?”

Marcos Ordóñez (**El País**)

“Machi defensa el paper amb suficiència i molt vigor. (...) Juga amb els contrastos, fent diversos moments de crescendo al llarg de la peça (...) El text i l’actriu –que provoca refús i adhesions en la mateixa proporció– són molt potents, i no és estrany que sigui un èxit. El públic va acabar dempeus, rendit.”

Dani Chicano (**El Punt/Avui**)

“Aquest impressionant monòleg protagonitzat per Carmen Machi ja compta amb el Premi Valle-Inclán de Teatre en Interpretació. Una aposta diferent i que dona un paper protagonista a la dona que va originar una de les batalles més impressionants de la història antiga.”

Lorena Salgado (**kedin.es**)

“Quan veus la Carmen Machi dalt d’un escenari amb textos de Txékhov, Shakespeare, Valle-Inclán o Juan Mayorga (La tortuga de Darwin), tens la temptació de pensar que aquesta dona no és actriu, és una bèstia escènica. Es pot comprovar amb Juicio a una zorra, un text que el director i autor Miguel del Arco ha fet per a ella i per demostrar que la història no és sempre com l’expliquen. (...) No queda cap més remei que deixar-se abduir per aquest portent dalt de l’escenari. Maneja amb habilitat aquells vímetes que li ha dedicat l’exitós Del Arco.”

Rosana Torres (**El País**)

“Veure Carmen Machi convertida en divinitat entre els vermells, els blancs i els blaus que aureolen la seva característica figura és absolutament recomanable.”

David Cano (**notodo.com**)

“Carmen Machi fa seu el personatge amb la ironia i el sarcasme ben carregats, convertida en una mena de Mae West del Peloponès, matisadament fragmentada per la tendresa o el dolor profund. (...) Un muntatge magnífic ben dirigit i interpretat de manera excel·lent en un encertat espai escènic.”

Juan Ignacio García Garzón (**ABC**)

“Pot ser que en aquesta obra Carmen Machi hagi trobat “la seva obra”, el seu gran paper, el que la faci pujar fins al cel, al cim més alt. El director, Miguel del Arco, fa un gir de 360º a la vella llegenda, i en aquesta obra aconsegueix mimetitzar amb determinació i sensatesa l’evolució de qui va ser jutjada com la puta del regne d’Esparta, Helena d’Esparta, considerada culpable de la guerra més popular de la història de Troia, de deu anys interminables de mort i destrucció. (...) La Machi es menja les taules, devora Helena de Troia, la ressuscita, la renova. Desgrana la reina clàssica i amb gran mestratge s’enfronta en solitari a la audiència fen gala una cop més de la facilitat i versatilitat interpretativa que només està a l’abast de les grans actrius.”

Olaya Ribas (**másteatro**)

“I Carmen Machi, o Helena de Troia, converteixen la funció en una cascada de sensacions, de fets, de paraules, de noms; en un espectacle magnètic, que s’abraça a l’espectador des del primer minut; un espectacle bonic, amb molt de pols, tràgic, divertit, profund i, sobretot, emocionant. I amb una actriu davant de la qual ens hem de treure el barret. Us aconsello que si podeu no us ho perdeu.”

Julio Bravo (**Una butaca con vistas**)

“El que més s’admira de Juicio a una zorra es l’admirable treball de Carmen Machi, irònica, capaç d’enfrontar-se a déu a crits i de seduir-nos quan s’enamora per primera vegada a la vida i es deixa raptar per Paris. Mitologia i present, llegendes i històries d’aquí i d’ara: una dona subjugada, violentada, i de sobte lliure a través de l’amor. Una creació amb un text i un director d’una enorme precisió i capacitat dramàtica.”

Horacio Otheguy Riveira (**Gente de teatro**)

“Un monòleg que reivindica la figura d’Elena de Troia i que ha servit a Carmen Machi per a desplegar tot l’arc de matisos del que és capaç. Una passada, vaja.”

José Luis Romo (**El Mundo**)

l'autor i director

Miguel del Arco

(Madrid, 1968)

Actor, guionista, director de teatre, cinema i televisió, adaptador... En televisió ha escrit guions per sèries i tvmovies com *A tortas con la vida*, *Antivicio*, *Mediterráneo*, *Al alcance la mano*, *Pasión adolescente*, *Lalola* o *La sopa boba*, les dues últimes dirigides també per ell. Ha escrit i dirigit curtmetratges multipremiats com ara *MorirDormirSoñar*, *Palos de ciego*

amor o *La envidia del ejército Nipón*.

Però és en l'àmbit del teatre on ha aconseguit els seus èxits més importants, en primer lloc com a adaptador de textos com ara *El astrólogo fingido* de Calderón, *Luna de miel en Hiroshima* de Víctor Weimer, *La falsa doncella* de Marivaux, *Se busca impotente para convivir*, sobre la novel·la de Gaby Hoffman, *Se quieren* o *Fashion Feeling Music*. I com a director, *En el aire* de W. Mastrosimone, també adaptada per del Arco, *La madre vigila tus sueños* de Tomás Gayo, *Pulsión* de Mark Ravenhill, *El proyecto Youcali*, un text propi, i més recentment *La violación de Lucrecia* de William Shakespeare, amb Núria Espert com a única protagonista.

Un espectacle clau en la seva trajectòria teatral ha estat sens dubte *La función por hacer*, un text escrit per ell mateix a partir de *Sis personatges en busca d'autor* de Pirandello que va rebre les millors crítiques i es va convertir en un gran èxit de temporada. L'equip complet d'aquest muntatge, amb alguna incorporació, va repetir amb *Veraneantes*. Van seguir-lo dos espectacles més, *El Inspector* de Gògol al Centro Dramático Nacional i *De ratones y hombres* de John Steinbeck al Teatro Español.

més informació

<http://www.kamikaze-producciones.es/>

la intèrpret

Carmen Machi

(Madrid, 1963)

En **teatre** ha treballat als espectacles següents: *Quién teme a Virginia Woolf*, d'E. Albee, dir Daniel Veronese, *Agosto*, de Tracy Letts, dir Gerardo Vera; *Falstaff*, dir. Andrés Lima; *Almuerzo en*

casa de los Wittgenstein, dir. Josep Mestres; *Platonov*, d'Anton Txékhov, dir. Gerardo Vera; *La tortuga de Darwin*, de Juan Mayorga, dir. Ernesto Caballero; *Auto*, d'Ernesto Caballero; *Roberto Zucco*, de Bernard-Marie Koltès, dir. Lluís Pasqual; *5 mujeres.com*, dir. Ana Rivas; *Cuatro años y un día*, dir. J. Miguel Contreras; *Atraco a las tres*, dir. Esteve Ferrer; *El mercader de Venecia*, de W. Shakespeare, dir. Hansgünther Heyme; *Un busto al cuerpo*, *María Sarmiento y Santiago de Cuba y cierra España*, escrites i dirigides per Ernesto Caballero; *Dedos*, de J. C. Fernández, dir. A. Taraborrelli; *La noche XII*, de W. Shakespeare, dir. Gerardo Vera; *Elcuadro*, de Ionesco, dir. Luis d'Ors, i *Retablo de la avaricia, la lujuria y la muerte*, de Valle-Inclán, dir. José Luis Gómez, com també en nombroses activitats amb el grup Taormina Teatro.

En **cinema** ha intervingut als films *La estrella*, d'Alberto Aranda; *Que se mueran los feos*, de Nacho G. Velilla; *Pájaros de papel*, d'Emilio Aragón; *Los abrazos rotos*, de Pedro Almodóvar; *Lo mejor de mí*, de Roser Aguilar; *Lo que sé de la Lola*, de Javier Rebollo; *Vida y color*, de Santiago Tabernero; *Un rey en La Habana*, d'Alexis Valdés; *Escuela de seducción*, de Javier Balaguer; *Descongélate*, de Dunia Ayaso i Félix Sabroso; *Torremolinos 73*, de Pablo Berger; *Las chicas de Oz*, de Guillermo Groizard; *Hable con ella*, de Pedro Almodóvar; *El caballero Donquijote*, de Manuel Gutiérrez Aragón; *Para pegarse un tiro*, de Gustavo Vallecas; *Sinvergüenza*, de Joaquín Oristrell; *Shaky Carmine*, de Chema de la Peña, i *Lisa*, de Carlos Puyet.

En **televisió** ha participat a les sèries: *Aída*, *Sietevidas*, *El club de la comedia*, *Policías*, *El botones Sacarino*, *Manos a la obra*, *Robles, investigador* i *Famosos y familia*.

Entre molts altres, ha rebut els **premis** Max i Valle-Inclán de Teatre per *La tortuga de Darwin*; l'ABC de Teatre per *La tortuga de Darwin* i *Auto*; el Premi Ondas, el Fotogramas d'Or, el Premi TP i Premi Unión de Actores a la millor actriu per les sèries *Aída* i *Sietevidas*.

l'equip artístic

Arnau Vilà

Compositor musical, al llarg de la seva carrera ha fet diverses composicions per a grans muntatges escènics, com ara la direcció musical i l'adaptació d'alguns grans musicals com *Mamma Mia!* o *Saturday Night Fever*. Com a compositor, destaquen en els últims anys les bandes sonores de *Veraneantes*, dir. Miguel del Arco (2011); *DansaXXI.cat.*, Esbart de Rubí (2010); *La madre vigila tus sueños*, de Tomás Gayo, dir. Miguel del Arco (2007); *Armengol*, dir. Esteve Ferrer (2006); *Venuts*, d'Àngel Amazaes (2006); *MorirDormirSoñar* de curtmetratge de Miguel del Arco (2005). Ha fet també la direcció musical de *Saturday Night Fever (2010)*, *Mamma Mia! (2008)*, i ha col·laborat amb Manuel Gas a *La eterna canción* de P. Sorozábal (2003) i amb Esteve Ferrer a *Te quiero eres perfecto... ya te cambiaré* (2000), entre altres.

Juanjo Llorens

Il·luminador, ha treballat amb directors com Miguel del Arco, Esteve Ferrer, Josep Maria Mestres, Rafa Calatayud, Juli Leal, Denis Rafter, Vicente Genovés, Antonio Díaz Zamora i Joao Mota, entre altres. Guanyador del Premi Josep Solbes a la millor il·luminació dels Premis de les Arts Escèniques Valencianes per *El cuarto paso* l'any 2007, ha rebut també un premi Max *La función por hacer*". En teatre ha treballat en els últims anys en els espectacles *Veraneantes* (2011), *La violación de Lucrecia* (2010), *La función por hacer* (2009), *Pagagnini* (2007) o *Brokeers* (2008), entre altres. També ha treballat en cinema i música, fent la il·luminació de *Dragón rojo, gato negro*, d'Amaral (2008-2009), *Feliz Navidad Madrid* sobre l'edifici de Telecomunicacions de Madrid (2007-2008) i del Festival de Cinema de Màlaga de la VII a XII edició (2004-2009).

Sandra Vicente

Dissenyadora de so, ha treballat en moltes de les Produccions de Kamikaze i projectes de Miguel del Arco, tant en teatre com en cinema. Destaquen entre altres els muntatges *Veraneantes* (2011), *La violación de Lucrecia* (2010), *La función por hacer* (2009), *Limas Morgan* (2009), *Percuta y Minuta* (2009) i *Pulsión* (2006). Ha treballat també com a tècnic de so per a *Carmen Conesa Big Band* (2010); *Medea* i *Hamlet*, dir. Tomaz Pandur (2009); *Barroco*, dir. Tomaz Pandur (2008), i *Te quiero, eres perfecto, ya te cambiaré*, dir. Esteve Ferrer (2000). Com a oficial d'audiovisuals del Centro Dramático Nacional (CDN) des de l'any 2001, ha treballat en espectacles com *Marat Sade* (Animalario), *Infierno* (dir. Tomaz Pandur) o *La paz perpetua* (dir. José Luis Gómez). també ha col·laborat en l'elaboració de les bandes sonores de *MorirDormirSoñar* (2005), *Flores Muertas* (2004) o *Palos de Ciego amor* (2003).